УДК 338.147

І. І. ОБЛЄС
кандидат педагогічних наук, доцент
Класичний приватний університет

ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СВІТСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «БОГОСЛОВ'Я»

У статті розкрито поняття та межі соціальної відповідальності світської вищої освіти щодо підготовки фахівців зі спеціальності 041 «Богослов'я». Проаналізовано головні причини недостатнього рівня та розглянуто умови підвищення соціальної відповідальності всіх учасників освітнього процесу шляхом упровадження факультативних спецкурсів, організації тренінгів, використання інтерактивних технік, взаємодії світського вишу з духовними школами.

Ключові слова: *духовні навчальні заклади, професійна підготовка, світська вища освіта, соціальна відповідальність, фахівці зі спеціальності «Богослов'я».*

Перед сучасною вищою освітою України стоїть завдання подальшого реформування та оновлення в напрямі перспективного розвитку професійної підготовки, з можливістю входження вітчизняних закладів вищої освіти до числа провідних вишів Європи та світу.

Така мета зобов'язує переглянути та відкоригувати освітню парадигму в площині підвищення рівня професіоналізму кадрового складу, якості освіти та наукових досліджень, націлює на затвердження високих моральних принципів навчання й викладання, дослідницької діяльності, на виховання громадянськості, формування навичок соціально відповідальної поведінки всіх учасників освітнього процесу.

Реалізація цих завдань дає змогу позиціонувати університети як науково-освітні та інноваційні центри, що забезпечують підготовку інтелектуальної еліти, компетентних фахівців, які відповідають високим професійним та етичним вимогам у різних сферах діяльності, сприяють примноженню національних і загальнолюдських цінностей.

Останніми роками вчені, спеціалісти-практики відзначають підвищення відповідальності соціальних інститутів в Україні, що, у свою чергу, являє собою механізм формування індивідуальної та соціальної суб'єктності, яка впливає на вирішення складних питань взаємодії держави й індивіда, покращує перспективи розвитку суспільства та зменшує вплив теперішніх і майбутніх геополітичних катаклізмів.

Наразі однією з головних вимог і потреб сьогодення є відповідальність соціальних інститутів, насамперед освіти, за духовне зростання своїх громадян, розвиток самосвідомості, підвищення морально-етичного рівня особистості, переосмислення цінностей і переорієнтація на гуманістично-людяні основи побудови українського суспільства при активній позиції кожного індивіда.

© Облєс І. І., 2018

Вказаний орієнтир допоможуть обрати й підтримати кваліфіковані спеціалісти, насамперед духовної сфери суспільства, серед яких провідна роль належить фахівцям у галузі релігії та підготовку яких сьогодні в Україні можуть здійснювати не тільки Духовні академії та семінарії, а й світські виші. У зв'язку із цим рівень соціальної відповідальності світської вищої освіти щодо гарантії якості та результату підготовки фахівців з богослов'я значно зростає.

Мета статті – визначити поняття та межі соціальної відповідальності світської вищої освіти щодо якості підготовки фахівців зі спеціальності «Богослов'я», розглянути головні причини недостатнього рівня та умови підвищення соціальної відповідальності майбутніх фахівців з богослов'я.

Соціальна відповідальність – складна, збиральна філософська, етико-психологічна, морально-правова категорія, яку вивчають під різними кутами зору (як юридичну, громадську, моральну, професійну та інші види відповідальності), що в сукупності становлять родове поняття – «соціальна відповідальність».

Соціальна відповідальність належить до тих ініціатив організації, що починаються з виконання законодавчих вимог, маючи на меті прийняття організації суспільством, з урахуванням дотримання законодавства та міжнародних договорів, відповідають мінливим вимогам і швидкозмінним потребам соціуму та його членів.

За Міжнародним стандартом ІСО 26000:2010, «соціальна відповідальність (social responsibility) – це відповідальність організацій за вплив своїх рішень та дій на суспільство і навколишнє середовище, що реалізується шляхом прозорої та етичної поведінки, яка сприяє сталому розвитку, включаючи здоров'я та добробут суспільства; враховує очікування зацікавлених сторін; відповідає чинному законодавству та відповідним міжнародним нормам поведінки; є інтегрованою у діяльність всієї організації та здійснюється у її взаємовідносинах» [5].

Психологи зараховують поняття «відповідальність» до складних і неоднозначних генералізованих рис особистості (С. Тищенко, К. Мудзибаєва, Ж. Піаже, К. Роджерс), результату інтеграції всіх психічних функцій людини та об'єктивного сприйняття нею навколишньої дійсності, вольового ставлення до обов'язку (Л. Виготський, О. Леонтьєв, А. Маслоу, С. Рубінштейн).

Соціологи розглядають відповідальність як вище призначення людини, моральний орієнтир людської діяльності, етичну складову соціуму загалом (Т. Гурлєва, К.- О. Апель, Г. Йонас, Е. Левінас, Е. Фромм).

Педагоги досліджують, насамперед, проблему формування соціальної відповідальності (К. Абульханова-Славська, І. Бех, М. Левківський, М. Савчин, О. Сухомлинська, В. Сперанський), умови її становлення в процесі професійної підготовки (Н. Антіпіна, О. Бобкова, С. Васильєв, К. Богатирьов, І. Герасимова, Н. Замкова, Т. Коваль, В. Тернопільська).

Не залишаються поза увагою, прямо або опосередковано, питання соціальної відповідальності при аналізі проблем православної богословської освіти (у працях митрополита Іларіона (Г. Алфєєв), архієпископа Антонія (І. Паканіч), П. Балоги, архимандрита Віктора (Бедь), Л. Рощиної, А. Кислого, О. Панасенка) та розгляду сучасного стану й перспектив розвитку православної освіти в світських вишах (М. Разіна, М. Лагодич, А. Колодний, О. Рогова, М. Закович, І. Метлік та ін.) [4].

При цьому ряд науковців виділяють об'єктивну сторону відповідальності, що полягає в сукупності вимог, які суспільство висуває до індивіда, та суб'єктивну сторону як стан свідомості у формі усвідомлення й почуття відповідальності, обов'язку, совісті (С. Анісимов, Л. Грядунова, О. Дробницький).

Аналізуючи соціальну відповідальність, дослідники виокремлюють юридичну та громадянську. Юридична – вид суто зовнішньої ретроспективної соціальної відповідальності, що виявляється в реакції соціуму на дію або бездіяльність індивіда, утиск інтересів соціуму або його окремих елементів, які спричинила людина. Виявляється в примусі з боку держави до виконання індивідом соціальних норм через накладення обмежень особистого, морального або матеріального характеру, тобто обмеження свободи волі. Громадянська – внутрішній перспективний різновид соціальної відповідальності індивіда, що виявляється в усвідомленому, добровільному та самостійному збільшенні міри свободи та кола обов'язків, які особистість покладає на себе в процесі життєдіяльності.

Саме суб'єктивний стан громадянської соціальної відповідальності найбільш притаманний особистості фахівця з богослов'я, оскільки покликаний самоконтролювати та самодисциплінувати, спонукати до позитивної, свідомої, корисної поведінки. Відповідно, завдання професійної підготовки майбутніх фахівців з богослов'я полягає в тому, щоб усебічно розвивати почуття особистої відповідальності як за власні вчинки, діяльність, поведінку, так і за інших (прихожан), за те, що відбувається в громаді та країні загалом.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до переліків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719 та від 27 серпня 2010 р. № 787» від 17 березня 2011 р. № 267, до розділу «Гуманітарні науки і мистецтво» напряму підготовки 0203 «Гуманітарні науки» введена спеціальність «Богослов'я (теологія із зазначенням конфесії)» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» – 6.02030103 та доповнена (із зазначенням конфесії) спеціальність «Богослов'я» освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст» – 7.02030103, «магістр» – 8.02030103 [9].

Наказом Вищої атестаційної комісії України «Про затвердження Змін до Переліку спеціальностей, за якими проводяться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» від 29 квітня 2010 р. № 273

галузь науки «філософські науки» була доповнена спеціальністю «Богослов'я» – 09.00.14 [7].

Отже, отримавши дипломи державного зразка, духовні наставники працюватимуть у системі освіти, органах влади, правоохоронних структурах, соціальних службах та суспільних організаціях. Відповідно, позиціонування з носіями гуманістичних цінностей, високоморальних норм, людяності повинно завершити своє формування саме під час фахової підготовки в закладі вищої освіти. Та якщо система освіти, відпрацьована в Духовних академіях і семінаріях, має вікові традиції, світські виші тільки проторують шлях, готують простір для майбутніх фахівців з богослов'я. Тому відповідальність закладу освіти лежить не лише в площині професійній, а, насамперед, соціальній.

Духовні навчальні заклади серед основних завдань сучасної богословської освіти виділяють між інших такі: пріоритет виховання, необхідність автономії духовної освіти, можливість синергії зі світською системою освіти як модель взаємодії Духовної академії та Університету [6].

Завдання підготовки фахівців з богослов'я світської вищої освіти полягає в прийнятті та доповненні вищезазначеного завданнями щодо поєднання навчального процесу з науково-дослідною роботою, адаптацією до вимог глобальних тенденцій у вищий освіті, діяльністю зі збереження національних освітніх традицій, супроводу соціалізації особистості вірянина протягом життя.

Ці завдання підвищують соціальну відповідальність світських вишів, вимагають ретельного аналізу та перегляду змісту, форм, методів, засобів підготовки фахівців з богослов'я, підбору відповідного професорсько-викладацького складу, надання належних баз практики тощо.

Основою соціальної відповідальності будь-якого соціального інституту є якісне, ефективне та професійне виконання суспільних функцій, відтак, базисом соціальної відповідальності вищого навчального закладу є організація науково-дослідної роботи й високоякісна підготовка фахівців відповідних спеціальностей і рівнів.

Саме за результати своєї професійної діяльності несуть відповідальність виші, насамперед класичні університети, з періоду Середньовіччя, культивуючи принципи цінності християнського світогляду, автономії, національних традицій, інтелектуальної та соціальної елітарності [8]. Маючи інтернаціональний та корпоративний характер, заклади вищої освіти історично мали академічну свободу, регулювали діяльність своїх членів щодо навчально-виховної та дослідницької діяльності, брали активну участь у суспільно-політичному житті країни, готували кадри для церковної й державної служби.

Перейнявши традиції, сучасні заклади вищої освіти реалізують соціальну відповідальність через підготовку кваліфікованих кадрів (зокрема фахівців з богослов'я) і підтримку наукового потенціалу вишу та країни загалом, оскільки сама діяльність передбачає орієнтири на потреби як сус-

пільства, так і окремих громадян. При цьому заклади освіти виконують такі функції:

– підготовку висококваліфікованих кадрів як провідного фактора розвитку системи освіти загалом та забезпечення науково-технічного й соціально-економічного прогресу країни;

– відтворення суспільного інтелекту – надання суспільству освітніх послуг, які безпосередньо націлені на обслуговування людини та її вільний розвиток;

– формування ринку праці – науково-практичні знання, народжені в закладах освіти, примушують переоцінювати значення професійних навичок, змінюючи кількісні та якісні вимоги до трудових ресурсів, напряму впливаючи на ринок праці;

– розвиток культури та суспільних норм, підтримка сприятливого психологічного мікроклімату вишу, що формує позитивний імідж освітньої, а відтак і соціальної, сфери;

– стабілізація соціальних відносин – заклад освіти є активним учасником соціальних відносин із представниками інших соціальних інститутів, посередником у питаннях популяризації науково-технічних, освітньо-виховних, психолого-педагогічних, соціально-комунікативних знань.

Забезпечення свідомої й добровільної підтримки університетським співтовариством стратегії та основних програм розвитку вишу, зміцнення корпоративної культури, розуміння місії закладу вищої освіти щодо академічної свободи й духовно-морального розвитку особистості – необхідні умови реалізації цілей науково-освітньої діяльності та гарантія високого рівня соціальної відповідальності. Вчені зазначають: «…дотримуючись принципів соціальної відповідальності, кожна організація максимізує свій результат у довгостроковій перспективі, що, з одного боку, мотивує до дотримання корпоративної соціальної відповідальності, та, з іншого, – має позитивний вплив на особистість, суспільство, державу взагалі» [2].

Отже, рівень соціальної відповідальності містить обов'язкову складову – усвідомлене, мотивоване виконання відповідних обов'язків усіма учасниками освітнього процесу, їхню продуктивну взаємодію, взаємодопомогу, взаємоконтроль. Тобто соціальна відповідальність передбачає об'єктивно зумовлену необхідність дотримання основних правил, вимог, принципів, засад спільного співіснування як соціальним інститутом, так й індивідом.

Початкова класична концепція відповідальності індивіда співвідноситься зі звітністю: людина завжди «звітує» (відповідальна) перед собою, іншими людьми або інстанціями за свої дії [1]. Відповідальність за наслідок дії означає обов'язок суб'єкта чинити відповідно до вимог соціальних (професійних) норм, обирати раціональний варіант поведінки, звітувати за наслідок виконання/невиконання своїх обов'язків, за умови свободи та самостійності конструювання власних дій.

Іншими словами, будь-яка соціальна відповідальність може настати лише за наявності двох умов: 1) свободи волі індивіда (відповідальність

може нести тільки дієздатна особа, яка усвідомлює власні дії, здатна керувати ними); 2) можливості вибору варіанта поведінки (суб'єкт не може нести відповідальність за єдино можливі, без іншого вибору в конкретній ситуації, вчинок або дію).

Соціально відповідальна поведінка, відтак, передбачає усвідомлення й вільне прийняття особистістю всієї повноти вимог, які висуваються до неї з боку суспільства, і не лише усвідомлення, а й готовність до виконання цих вимог у повному обсязі.

Заклад вищої освіти, надаючи освітню послугу з підготовки фахівців зі спеціальності «Богослов'я», повинен, по-перше, гарантувати усвідомлення специфіки цієї спеціальності всіма учасниками навчального процесу; по-друге, залучати до нього викладачів, здатних забезпечити у світському закладі реалізацію взаємопов'язаних аспектів: оптимізацію предметного поля, пріоритет духовного виховання та розвитку, формування на основі принципів християнської педагогіки морально-етичної компетентності майбутніх фахівців з богослов'я.

У свою чергу, споживачі освітніх послуг зі спеціальності «Богослов'я» повинні нести персональну відповідальність за усвідомлений вибір майбутньої професії, готовність до навчальної діяльності та набуття відповідних особистісних і професійних компетенцій, за досягнення позитивного результату професійної підготовки, відповідальність за власний внесок у процес особистісного та суспільних перетворень.

Аналіз сьогоднішньої практики підготовки фахівців з богослов'я у світських вишах свідчить про недостатнє усвідомлення специфіки майбутньої професії та когнітивну неготовність до навчальної діяльності, особливо при вступі на другий (магістерський) рівень, що, на нашу думку, спровоковано, зокрема, законодавчими змінами в правилах вступу на магістерські програми з можливістю перехресного вступу [3].

Складність підготовки фахівців специфічних категорій, до яких належить спеціальність «Богослов'я», передбачає, відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики, набуття магістрантами, між інших, таких компетенцій, як: здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально та свідомо; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети; навички міжособистісної взаємодії тощо.

Підготовка фахівців не всіх спеціальностей на першому (бакалаврському) рівні передбачає формування відповідних антропо- і соціоцентричних компетенцій, які згодом набудуть подальшого розвитку на магістерському рівні підготовки, тим більше таких, як здатність емпатійно взаємодіяти, визнавати власну відповідальність за свої вчинки, сприймати стандарти професійної етики, адаптувати свою поведінку до прийнятих системних цінностей, визнавати необхідність балансу між свободою та відповідальністю в демократичному суспільстві.

За умови свідомо обраного напряму підготовки, майбутній фахівець з богослов'я зможе компенсувати брак необхідних компетенцій завдяки

самоосвіті, яка передбачає стимулювання процесів саморозвитку, самоорганізації та самовдосконалення. При цьому успішність і результативність самоосвіти напряму залежатиме як від споживача освітніх послуг, так і від організації освітнього середовища: наявності відповідних науково-методичних ресурсів, електронного супроводу дисциплін, консультативної допомоги викладачів, надання бази практики високого рівня, психолого-педагогічної підтримки в адаптаційний період кураторами чи тьюторами, можливість спілкування зі священнослужителями, що мають досвід діяльності в реальному часі.

При організації навчального процесу необхідно враховувати також, що професійне становлення майбутнього фахівця-богослова тісно пов'язане зі смисловою регуляцією життєдіяльності, яка здійснюється ціннісно-смисловою сферою особистості. Смислова сфера є тією найвищою інстанцією, яка підпорядковує собі всі інші життєві прояви людини, визначає спрямованість її пізнання, вектор становлення окремого індивіда, певної спільноти, суспільства.

Категорія соціальної відповідальності перебуває в тісному зв'язку з категоріями сенсу життя, високих життєвих смислів, до яких можна зарахувати такі, як: доброта, любов до ближнього, правда, честь, совість, гуманізм, співчуття, справедливість, знання, творчість. Ці категорії невід'ємні від особистості священнослужителя та вірянина й повинні стати результатом особистісного розвитку, самовдосконалення майбутніх фахівців з богослов'я шляхом плекання внутрішньої відповідальності, пошуку та втілення в життя високих смислів.

Науково обґрунтована організація освітнього процесу та освітньо-професійна програма підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня зі спеціальності 041 «Богослов'я» повинні будуватися світськими закладами вищої освіти на основі соціально-філософських концепцій релігійного сприйняття світу, на принципах співіснування релігійних установ різних конфесій, включаючи при цьому механізми взаємодії церкви та держави, що допоможе спільними зусиллями розвивати соціальну відповідальність як споживачів освітніх послуг, так і тих, хто їх надає.

Сприятиме розумінню та підвищенню соціальної відповідальності й нормативний зміст підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня зі спеціальності 041 «Богослов'я» шляхом упровадження курсів з філософії й аксіології релігії, соціології релігії, політології релігії, соціально-комунікаційних технологій, релігійної психології та антропології, основ педагогіки та педагогічної майстерності, психології міжособистісних відносин, актуальних проблем сучасного богослов'я.

Ці дисципліни допоможуть майбутнім фахівцям з богослов'я:

– сформувати або відкоригувати світоглядні позиції;

– набути навичок міжособистісної взаємодії;

– навчитися мотивувати себе та інших рухатися до спільної мети;

– цінувати та поважати різноманітність і мультикультурність;

– толерантно сприймати релігійні соціальні, етнічні, конфесійні та культурні відмінності;

– розвинути здатність до антропологічного, світоглядного та духовно-морального аналізу й розуміння внутрішньої антропологічної практики релігійних конфесій;

– бути здатними діяти на основі етичних міркувань, соціально відповідально та свідомо.

Оскільки навчальний процес підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня зі спеціальності 041 «Богослов'я» розрахований на конкретну кількість кредитів ЄКТС (не більше ніж 120) і обсяг не дозволяє вводити додаткові курси, сприяти усвідомленню та розвитку соціальної відповідальності всіх учасників освітнього процесу можна шляхом упровадження позанавчальних факультативних спецкурсів, тренінгів «Соціальна відповідальність фахівця з богослов'я» та «Соціальна відповідальність священнослужителя», які краще організовувати сумісними зусиллями викладачів світського вишу та представників Духовних академій і семінарій.

Спецкурси покликані надати знання щодо концептуальних засад соціальної відповідальності, міжнародних стандартів із соціальної відповідальності, етичного кодексу фахівця з богослов'я та священнослужителя. Такі інтерактивні техніки, як метод незакінчених речень з подальшим обговоренням, самопрезентація майбутніх фахівців з богослов'я, вирішення етичних дилем на конкретних ситуаціях (представлених діючими священнослужителями), прискорюють процес розуміння соціальної відповідальності й ролі самих здобувачів освіти в саморозвитку та самовдосконаленні.

Програма тренінгових занять «Соціальна відповідальність фахівця з богослов'я» також буде корисною, допоможе зрозуміти готовність до майбутньої професійної діяльності, виявити слабкі сторони особистості і, за потреби, вчасно відкоригувати [11]. Виміряти та проаналізувати рівень відповідальності особистості допоможуть опитувальники, тестування, методики моніторингових оцінок та самооцінок (Опитувальник відповідальності [10], Тест А. Махнача «Чи відповідальна Ви людина?» [11]).

На нашу думку, успішності формування соціальної відповідальності майбутніх фахівців з богослов'я, як провідної умови готовності до діяльності, можна досягнути, насамперед, завдяки взаємодії світського вишу з духовними школами. Організація спільних наукових заходів (конференцій, круглих столів, семінарів) буде загальнокорисною, допоможе визначити й вирішити коло проблемних питань морально-етичного, психолого-педагогічного, соціально-правового поля.

Можливість обмінюватися ідеями та проектами, навчально-методичними матеріалами й електронними напрацюваннями з дисциплін загального та професійного циклів розширить інформаційну базу як закладу вищої освіти, так і Духовних академій та семінарій, допоможе збагатити зміст навчальних дисциплін і сприятиме успішності в самостійній роботі всіх учасників освітнього процесу.

Можливою сферою взаємодії між світськими та духовними вишами може бути обмін студентами й викладачами, що дасть змогу кожній стороні розширити особистісні та професійні компетенції, набути нового досвіду викладацької діяльності, зміцнити університетське співтовариство. Останнє, поєднуючи багато інтересів і напрямів діяльності, допоможе затвердити як провідні для кожного учасника навчального процесу: освіту та наукові дослідження, принципи академічної свободи, професійної відповідальності, колегіальності та інституціональної автономії, цінності особистості.

Організація спільної волонтерської діяльності сприяє об'єднанню в університетське співтовариство не лише майбутніх фахівців з богослов'я, а й представників інших спеціальностей, що додатково сприятиме популяризації християнських вчень та етики, підвищенню рівня соціальної відповідальності студентської молоді загалом.

Висновки. Отже, рівень розвитку та якісне функціонування вишів як соціальних інститутів залежить не лише від педагогічних, дослідницьких, управлінських, а й від суто людських, моральних якостей усіх суб'єктів університетського співтовариства. Кожен, хто надає й споживає освітні послуги, є суб'єктом морального вибору, тому важливими, з одного боку, є свобода та внутрішня мотивація, що дозволяють робити вибір свідомо, з іншого – розуміння соціальної відповідальності, а, отже, прийняття своєї міри солідарної відповідальності за спільну справу успішної професійної підготовки.

Соціальна відповідальність передбачає об'єктивно зумовлену необхідність дотримання основних правил, вимог, принципів, засад спільного співіснування як соціальним інститутом, так й індивідом, і рівень її сформованості визначає рівень готовності до професійної діяльності, особливо такої специфічної категорії, як здобувачі освітніх послуг зі спеціальності 041 «Богослов'я».

Проблемне поле дослідження особливостей підготовки фахівців з богослов'я світськими вишами розширюється у зв'язку з упровадженням освітніх реформ та затребуваністю майбутніх фахівців-богословів у багатьох видах професійної діяльності, зокрема в науково-дослідній, навчально-виховній, експертно-консультативній, організаційно-управлінській, соціально-практичній. При цьому заклад вищої освіти повинен гарантувати усвідомлення специфіки цієї спеціальності всіма учасниками навчального процесу, залучати до нього викладачів, здатних забезпечити у світському закладі реалізацію взаємопов'язаних аспектів: оптимізацію предметного поля, пріоритет духовного виховання та розвитку, формування на основі принципів християнської педагогіки морально-етичної компетентності майбутніх фахівців з богослов'я.

У свою чергу, здобувачі освітніх послуг зі спеціальності 041 «Богослов'я» повинні нести персональну відповідальність за усвідомлений вибір професії, готовність до навчальної діяльності та набуття відповідних особистісних і професійних компетенцій, за досягнення позитивного резуль-

тату навчання, відповідальність за саморозвиток, самовдосконалення, за власний внесок у процес формування високоосвіченої особистості та духовне зростання суспільства загалом.

Список використаної літератури

1. Вебер М. Политика как призвание и профессия. Москва : Мысль, 1997. 830 с. Т. 2.

2. Дяків О. П. Корпоративна соціальна відповідальність в стратегії управління персоналом. Сучасні тенденції розвитку економічних систем : монографія / за заг. ред. В. І. Гринчуцького. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. С. 223–234.

3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (Редакція станом на 27.07.2017). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 11.01.2018).

4. Лагодич М. Духовна освіта в Україні: сучасний стан і перспективи. *Актуальні питання релігієзнавчої та богословської думки* : колект. монографія / ра ред. В. О. Балуха. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. С. 229–246.

5. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010. URL: http://www.ksovok.com/doc/iso_fdis_26000_rus.pdf (дата звернення: 11.01.2018).

6. Митрополит Бориспільський Антоній (І. Паканич) Принципи розвитку православної богословської освіти в Україні на сучасному етапі: (Доповідь на конференції «Богословя в Україні: організаційний та освітньо-науковий контекст», Київ, 2-3 квітня 2013)/ URL: http://mitropolia.kiev.ua/principi-rozvitku-pravoslavnoi-osvity/ (дата звернення: 11.01.2018).

7. Наказ Вищої атестаційної комісії України «Про затвердження Змін до Переліку спеціальностей, за якими проводяться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» від 29.04.2010 № 273.

8. Поляков Н. В., Савчук В. С. Классический университет: от идей античности к идеям Болонского процесса. Д. : Изд-во ДНУ, 2007. 596 с.

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до переліків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719 та від 27 серпня 2010 р. № 787» від 17.03.2011 № 267.

10. Савчин М. В. Психологія відповідальної поведінки : монографія. Івано-Франківськ : Міс-то НВ, 2008. 280 с.

11. Сахарова В. Г. Ответственность как личностный фактор и возможности ее диагностики : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Москва : РГБ, 2003. 160 с.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2018

Облес И. И. Повышение социальной ответственности светского высшего образования по подготовке специалистов по специальности «Богословие»

В статье раскрыты понятие и грани социальной ответственности светского высшего образования по подготовке специалистов по специальности 041 «Богословие». Проанализированы главные причины недостаточного уровня и рассмотрены условия повышения социальной ответственности всех участников образовательного процесса путем внедрения факультативных спецкурсов, организации тренингов, использования интерактивных техник, взаимодействия светского вуза с духовными школами.

Ключевые слова: *духовные учебные заведения, профессиональная подготовка, светское высшее образование, социальная ответственность, специалисты по специальности «Богословие».*

Oblyes I. Increasing the Social Responsibility of Secular Higher Education on the Preparation of Professionals in the Specialty of «Theology»

The article deals with the concept and limits of social responsibility of secular higher education as regards the training of specialists in the specialty 041 «Theology»; the main causes of the inadequate level are analyzed and the conditions for raising the social responsibility of all participants in the educational process are considered.

It was noted that not only the Spiritual academies and seminaries, but secular higher schools received the right to the training of theology specialists in Ukraine today, highlighting a number of problematic issues in organizing and controlling the quality of the educational process and the need to increase the social responsibility of consumers (bachelors, masters) and those who provide educational services (academic staff of the higher educational institution, its management).

It is specified that a higher educational institution, providing an educational service for the training of specialists in the specialty «Theology», firstly must guarantee the awareness of the specifics of this specialty by all participants in the educational process and secondly attract teachers who can provide them in secular the institution realization of interrelated aspects: optimization of the subject sphere, the priority of spiritual education and development, the formation on the basis of the principles of Christian pedagogy, moral and ethical competence of future theological scholars.

It is proved that it is the subjective state of civil social responsibility that is most characteristic of the personality of the specialist in theology, since it is called to self-control and self-discipline, to induce positive, conscious, useful behavior. Accordingly, the task of training future specialists in theology is to comprehensively develop a sense of personal responsibility for their own actions, activities, behavior, and for others (parishioners), for what happens in the community and the country as a whole.

The work substantiates (as obligatory conditions for the realization of the goals of scientific and educational activity in the training of specialists in the specialty 041 «Theology» and a guarantee of a high level of social responsibility): the need to revise the normative content of training; introduction of extra-curricular, non-scheduled elective special courses; organization of trainings; use of interactive techniques; interaction of secular higher with religious schools (organization of joint scientific events; exchange of students and teachers; development of group projects; exchange of teaching materials and electronic work; organization of joint volunteering activities).

Key words: *religious schools, professional training, secular higher education, social responsibility, specialists in the specialty «Theology».*